

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29.07.1993, sp. zn. 6 Co 602/93, ECLI:CZ:KSCB:1993:6.CO.602.1993.1

Číslo: 24/1995

Právní věta: Při posuzování toho, zda nárok na vydání věci (věcí) podle ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, uplatňuje fyzická osoba (§ 3 odst. 1 téhož zákona) a nikoli právnická osoba, je třeba právní povahu společností a sdružení, existujících v začátcích rozhodného období pro mimosoudní rehabilitaci (srov. § 1 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb.), posuzovat nejen podle ustanovení předpisů občanskoprávních, ale také podle ustanovení předpisu obchodního práva, živnostenských předpisů i dalších právních předpisů, jež mohly mít i povahu veřejnoprávních předpisů. Společenstva, jež byla upravena v dříve platném živnostenském řádu z roku 1859, měla povahu právnických osob.

Soud: Krajský soud v Českých Budějovicích

Datum rozhodnutí: 29.07.1993

Spisová značka: 6 Co 602/93

Číslo rozhodnutí: 24

Číslo sešitu: 1-2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Rehabilitace, Rehabilitace mimosoudní

Předpisy: 87/1991 Sb. § 3 odst. 1
§ 5 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Okresní soud v Pelhřimově zamítl žalobu žalobců, kteří se domáhali, aby žalovaná akciová společnost byla uznána povinnou uzavřít s žalobci dohodu o vydání domu čp. 528 v H. s pozemky parc. č. 724/1, 730/1, 645, 681, 383/2, 725/1. O náhradě nákladů rozhodl tak, že žalovaná nemá na jejich náhradu právo. Soud prvního stupně řešil základní právní otázku, vycházející z ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., a to, zda společenstvo soukeníků, jemuž byl majetek znárodněn a za jehož právní nástupce se žalobci považují, bylo fyzickou či právnickou osobou, jejíž věc přešla do vlastnictví státu. Za nesporné považoval soud to, že majetek společenstva soukeníků přešel na stát. V uvedené sporné otázce vyšel soud z toho, že se žalobcům nepodařilo prokázat, že Společenstvo soukeníků v H. nebylo právnickou osobou. Ze stanov tohoto společenstva vyplynulo, že vedle majetku fyzických osob, tedy jednotlivých členů společenstva, existoval majetek samotného společenstva soukeníků. Pokud jde o nabývání majetku tímto společenstvem, je ve výpisech z pozemkové knihy jako nabývací subjekt uvedeno společenstvo soukeníků a skutečnost, že toto společenstvo mohlo mít nemovité jmění, vyplývá i ze samotných stanov, zejména z ustanovení § 32, § 36 a § 37 těchto stanov. Ze stanov rovněž nevyplývá, že by jmění společenstevní nabývaly jednotlivé fyzické osoby, neboť v tom případě

by tyto osoby musely nabývat majetek zároveň s určením podílu každé z nich. V tom případě by rovněž v pozemkové knize musel být zapsán podíl jednotlivých těchto osob. Mezi členy nešlo o institut spoluvlastnictví a nelze pominout ani to, že společenstvo mělo své orgány, které jednaly jménem tohoto společenství tak, jak to bylo upraveno ve stanovách. Zásadám podílového spoluvlastnictví by odporovalo i to, že počet členů společenstva soukeníků se měnil podle počtu přijímaných členů, popřípadě podle zániku členství. Na základě těchto úvah dospěl soud prvního stupně k závěru, že společenstvo soukeníků lze pokládat za právnickou osobu, a proto žalobu zamítl.

Proti tomuto rozsudku se včas odvolali žalobci s argumentací, že společenstvo soukeníků nebylo zapsáno jako firma v obchodním rejstříku, nebylo ani obchodní společností ve smyslu obchodního zákoníku a nebylo ani společenstvem ve smyslu společenstevního zákona. Nemělo rovněž vlastní živnostenské oprávnění. Posouzení otázky charakteru společenstva je otázkou právní a nikoli skutkovou, a proto je závěr soudu prvního stupně, že žalobci neprokázali, že by společenstvo bylo fyzickou osobou, nesprávný. Nesprávná je i jeho argumentace, že pokud společenstvo nebylo fyzickou osobou, muselo být nutně osobou právnickou. Žalobci zdůraznili, že stanovy společenstva rozlišovaly mezi majetkem běžným a majetkem uvedeným v ustanovení § 36 stanov společenstva, který podléhal zvláštnímu režimu. Tento § 36 stanov zakotvil podílové spoluvlastnictví původních členů společenstva. Žalobci sice v současné době nemají doklady o tom, že by byli potomky oněch původních členů, ale z uvedeného § 36 stanov vyplývá, že v případě, že tyto osoby neexistují, podílejí se na výhodách všichni členové společenstva. Společenstvo vzniklo v r. 1907, kdy byly přijaty stanovy, které měl soud k dispozici. Skutečnost, že společenstvo bylo zapsáno v pozemkové knize jako vlastník sporných nemovitostí, není rozhodná. Nesprávný je i závěr soudu prvního stupně o tom, že by se okruh spoluvlastníků společenstevního majetku, alespoň pokud jde o tzv. účelové jmění, měnil podle počtu přijímaných členů. Ke dni schválení stanov byl totiž okruh členů majících účastenství na účelovém společenstevním jmění přesně vymezen. Tyto podíly na majetku mohly být napříště podle výslovného ustanovení stanov pouze děděny a jiným způsobem nemohlo účastenství vzniknout. Bylo tedy třeba na majetek společenstva pohlížet jako na spoluvlastnictví osob, které byly ke dni zestátnění tohoto majetku členy společenstva. Proto navrhovatelé žádali změnu rozsudku soudu prvního stupně a vyhovění žalobě.

Krajský soud v Českých Budějovicích svým rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl, že žalovaná akciová společnost nemá nárok na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Z odůvodnění:

Odvolací soud při svém rozhodování vycházel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, který považuje za úplný a správný, stejně jako právní závěry z něho učiněné. Společenstvo soukeníků v H. nebylo obchodní společností (veřejnou obchodní společností, komanditní společností, akciovou společností nebo společností s ručením omezeným), vzniklou dříve podle obecného obchodního zákona ze 17.12.1862 č. 1/1863 ř. z., a nebyto ani společenstvem výdělkovým a hospodářským vzniklým podle zákona č. 70/1873 ř. z. Pro posouzení charakteru tohoto společenstva bylo třeba vyjít z tehdejší platné právní úpravy, a to ze živnostenského řádu z 20.12.1859 č. 227/1859 ř. z. ve znění novely provedené zákonem č. 26/1907 ř. z. Jde o právní předpis veřejného práva, na rozdíl od obecného občanského zákoníku z roku 1811, což byl základní předpis v oblasti soukromoprávní, a proto není možné charakter společenstva posuzovat ani podle ustanovení § 26 tohoto zákoníku, upravujícího definici právnické osoby (podle tohoto § 26 byla vzájemná práva členů společnosti určována smlouvou nebo účelem a zvláštními předpisy o nich vydanými). V poměru k jiným osobám požívaly společnosti zpravidla stejná práva s jednotlivými osobami. Společenstva byla upravena v ustanoveních § 106 a násl. uvedeného živnostenského řádu. Z uvedeného tedy vyplývá, že společenstva byla veřejnoprávní korporací s povinným členstvím všech osob, které na určitém území vykonávaly určitou živnost. Jejich základ byl veřejnoprávní, nespočíval na soukromé smlouvě, ale od roku 1859 na citovaném právním předpisu. Společenstvo zahrnovalo povinně více osob určitého

postavení, mělo i své specifické poslání a účel a k tomu si vytvářelo i vlastní majetek a rovněž vlastní strukturu orgánů. Soukromý majetek jednotlivých členů byl oddělen od majetku tohoto zvláštního subjektu a jednotliví členové neručili svým majetkem za závazky společenstva a naopak. Tato společnost mohla vydávat i vlastní veřejnoprávní normy, které zavazovaly adresáty bez jejich svolení a zmocnění. Společenstvo bylo tedy zvláštním právním subjektem nezávislým na členství jednotlivých osob a toto společenství trvalou organizací zaručovalo dosažení určitých cílů. Vykonávalo určité veřejné funkce a v majetkových vztazích vystupovalo jako zvláštní subjekt. Z toho vyplývá, že společenstva byla právními osobami a ke vzniku jejich závazků bylo zapotřebí úkonu orgánu oprávněného podle stanov. V souladu s těmito závěry jsou i vlastní stanovy Společenstva soukeníků v H. přijaté na základě novely živnostenského řádu z roku 1907. Ustanovení § 36 stanov stanovilo zásadu, že pokud se nějaká živnostenská korporace rozejde a její majetek nepřevzme žádné nové společenstvo, zemský politický úřad přikáže její jmění obci, ve které živnostenská korporace měla sídlo. K argumentaci v odvolání, že společenstvo soukeníků existovalo jako spolek a nikoli právní osoba již od r. 1594, je třeba odkázat na ustanovení § 110 uvedeného živnostenského řádu. Podle tohoto ustanovení společenstva již trvající musela přizpůsobit stanovy těmto novým předpisům. Pokud by nepodala v určité lhůtě žádost o schválení příslušných, řádně usnesených změn stanov, politický úřad zemský z úřední moci vykonal změny, kterých bylo třeba, aby stanovy se přizpůsobily k ustanovením tohoto zákona.

Ze shora uvedených důvodů bylo proto rozhodnutí soudu prvního stupně potvrzeno jako věcně správné podle ustanovení § 219 o. s. ř., včetně rozhodnutí o nákladech řízení. Výrok o nákladech odvolacího řízení se opírá o ustanovení § 142 odst. 1 ve spojení s ustanovením § 224 odst. 1 o. s. ř.